
Bilince Tamamıyla Ampirik Birinci Şahıs Yaklaşımı: Baars'ın Karşıtsal Analizi Üzerine Bir Yorum ¹

Max Velmans ²

Psikoloji Bölümü ³

Goldsmiths College ⁴

Londra Üniversitesi ⁵

New Cross, Londra SE14 6NW. ⁶

mlv@gold.ac.uk

Telif Hakkı (c) Max Velmans 1994 ⁷

PSYCHE, 1(12), Ağustos 1994 ⁸

Anahtar Kelimeler: bilinç, ampirik, birinci şahıs, içgözlem, işleme, bilim, üçüncü şahıs ⁹

Özet: Nagel'e göre yarasa bilinci, "yarasa olmak nasıl bir şeyse" odur." ¹⁰Baars'a (1994) göre, yarasa olmanın nasıl bir şey olduğunu asla bilemeyeceğiz, bu nedenle bilince bu yaklaşım, bilinç biliminin ilerlemesine izin vermez¹¹. Aksine, bilincin doğası, bilinçli olan süreçlerle bilinçli olmayan süreçleri karşılaştırarak ampirik olarak belirlenmelidir¹². Bu yorum, karşıtsal analizin bilinçle en yakından ilişkili süreçleri bulmak için uygun olduğunu; ancak bilincin doğasını kendi başına aydınlatmayacağını savunmaktadır¹³. Yarasa bilincinin aksine, insan bilincine insanlar tarafından içgözlemsel olarak (veya başkalarıyla iletişim yoluyla) erişilebilir¹⁴. Sonuç olarak, tam bir bilinç bilimi, içgözlemsel, birinci şahıs bilinç anlatılarını, üçüncü şahıs beyin işleme modelleriyle ilişkilendirmeyi gerektirir¹⁵.

1.1 Baars, "Bilince Tamamıyla Ampirik Bir Yaklaşım" adlı çalışmasında Nagel'in "Yarasa olmak nasıl bir şeydir?" sorusunu "karşıtsal analiz" yöntemiyle karşılaştırır¹⁶. Baars'a göre "bilincin yarasa kriteri", bilincin kendi başına neye benzediğini cevaplanamaz bir şekilde sorar - oysa bilinçli olan veya olmayan süreçler arasındaki sistematik karşıtlıklar, deney ve çıkarım yoluyla bilincin neye benzediğini keşfetmeyi mümkün kılar¹⁷.

1.2 Karşıtsal analizin kullanışlılığına itiraz etmek pek mümkün değildir, zira bu yöntem (Hume'un "farklılıklar yöntemi") ampirik bilim kadar eskidir¹⁸. Belirli olayların gerekli ve yeterli koşullarını (nedenlerini) bulmak için dikkatli bir şekilde belirli koşulların eklenmesi ve/veya çıkarılması dışında başka nasıl bir yol izlenebilir? ¹⁹

1.3 Bilinç araştırmaları alanında bu, beyindeki bilincin gerekli ve yeterli koşullarını fiziksel (nörofizyolojik) veya işlevsel (bilgi işleme) terimlerle belirlemek için uygun bir yöntemdir²⁰. Ancak, karşıtsal analizin bilincin doğasını kendi başına belirlemek için uygun yöntem olup olmadığı veya bilincin sadece bir bilgi işleme teorisi içindeki bir yapı olduğunu iddia etmenin mümkün olup olmayacağı farklı konulardır²¹.

1.4 Nagel'in bilincin yarasa kriteri, "birinci şahıs bakış açısının indirgenemezliğini" göstermeyi amaçlıyordu²². Bir yarasaya "üçüncü şahıs" yani dış bir gözlemcinin bakış açısından bakıldığında, prensipte yarasa fizyolojisi ve davranışları hakkında gözlemlenebilecek her şeyi gözlemlemek mümkün olabilir²³. Fakat yarasanın dünyayı nasıl deneyimlediğini gözlemlemek mümkün değildir²⁴. Birinin yarasa fizyolojisi ve davranışları hakkındaki bilgisi ne kadar kapsamlı olursa olsun, yarasanın bakış açısından yarasa olmanın nasıl bir şey olduğunu bilemez²⁵. Sonuç olarak, Nagel için yarasa bilinci asla sadece bir bilgi işleme modeli içindeki bir yapı olamazdı²⁶. Fakat Nagel, bu indirgenemezliğin bilinç bilimi için aşılabilir bir sorun teşkil ettiğini kabul eder - ve eğer öyleyse, Baars'ın yarasa bilincini ilerleme olmaksızın sonsuza kadar tartışabileceğimizi öne sürmesi doğru olabilir²⁷.

1.5 Hayvan bilinci üzerine çalışan birçok araştırmacı biraz daha farklı bir görüşe sahip olacaktır²⁸. Örneğin, bir yarasa olmanın nasıl bir şey olduğunu deneyimlemenin mümkün olmadığı ve yarasa deneyiminin bilgi işlemeye indirgenemeyeceği konusunda Nagel ile hemfikir olunabilir, ancak yine de gözlemlenebilenlere dayanarak yarasanın ne deneyimlediğinin doğası hakkında bir şeyler çıkarılabileceği umulabilir²⁹. Örneğin, yarasanın acı çekip çekmediği sonucuna varılabilir (bu konunun kapsamlı bir tartışması için bkz. Dawkins, 1990)³⁰.

1.6 Daha da önemlisi, "yarasa kriteri" insanlar için geçerli değildir³¹. Bir yarasa olmanın nasıl bir şey olduğunu anlamak için bir yarasa olmak gerekebilir; ancak bir insan olmanın nasıl bir şey olduğunu anlamak için bir insan olmak gerekir³². Baars'ın bilinci bir bilgi işleme yapısına indirgeme argümanı, bilincin keşfine yönelik daha doğrudan tüm yolların kapalı olduğu varsayımına dayanır³³. Yarasaların bilincine insanlar tarafından erişilemiyor olabilir³⁴. Ancak insanların insan bilincine erişimi olmadığını öne sürmek saçmadır³⁵. Farklı bilinç durumlarını keşfetmek için kişi bunları kendisi deneyimleyebilir veya bu deneyimler hakkında diğer insanlarla iletişim kurabilir³⁶. Kısacası, insanlar için karşıtsal analizin bir "yarasa kriteri"ne karşı değil, bir "insan kriteri"ne karşı konulması gerekir³⁷.

1.7 Elbette bu tek başına bir bilinç bilimi kurmak için yeterli olmazdı³⁸. Sistematik birinci şahıs araştırma yöntemleri oluşturulmalı ve birinci şahıs anlatıları üçüncü şahıs anlatılarıyla ilişkilendirilmelidir (bazı karmaşıklıklar Ericsson & Simon 1984; Velmans 1991a,b, 1993a,b'de tartışılmaktadır)³⁹. Bu, bilimsel olmayan bir hayalden uzaktır; birinci ve üçüncü şahıs anlatılarını ilişkilendirmek, psikofizik, algı ve benzeri alanların incelenmesinde deneysel psikoloji kadar eskidir⁴⁰.

1.8 Aslında, Baars'ın bazı bilinç kriterleri, üçüncü şahıs ampirik biliminin meyveleri olarak sunulsa da birinci şahıs analizinden gelmektedir⁴¹. Örneğin, "bilinçli deneyimlerin en açık şekilde algısal veya yarı-algısal fenomenler durumunda ifade edildiği" genellemesi, bu tür fenomenlerin içgözlemsel bir incelemesinden türemiştir; odak ve çeper (fringe) bilinç arasındaki ayrım da böyledir (Bölüm 8.3)⁴². Bu aynı zamanda "bilincin bütünlüğü" (Bölüm 8.4) ve imgelerin göreceli geçiciliği (Bölüm 8.6) için de geçerlidir⁴³. Bilinci birleşik olarak düşünürüz çünkü genellikle onu bu şekilde deneyimleriz; imgeler genellikle algılardan daha az belirgin ve kararlı olarak deneyimlenir ve bu böyle devam eder⁴⁴.

1.9 Özetle, üçüncü şahıs bir karşıtsal analiz, bir "insan kriteri" ile rekabet etmez ve kesinlikle bilincin bir bilişsel teori içindeki bir yapıya indirgenmesini meşrulaştırmaz (bkz. Velmans, 1991a,b, 1993a)⁴⁵. Aksine, birinci şahıs (içgözlemsel) ve üçüncü şahıs (sinirsel ve bilgi teorisi) yaklaşımları birbirini tamamlayıcıdır⁴⁶. Tam bir bilinç psikolojisi her ikisini de gerektirir⁴⁷.

Referanslar ⁴⁸

Baars, B. J. (1994) A thoroughly empirical approach to consciousness. PSYCHE, 1(6) [80 paragraphs] Filename: psyche-94-1-6-contrastive-1-baars ⁴⁹

Dawkins, M. (1990) From an animal's point of view: Motivation, fitness and animal welfare. Behavioral and Brain Sciences, 13, 1-61. ⁵⁰

Ericsson, K.A and Simon, H.A (1984) Protocol analysis: Verbal reports as data. Cambridge, MA: MIT Press ⁵¹

Velmans, M. (1991a) Is human information processing conscious? Behavioral and Brain Sciences, 14, 651-669. ⁵²

Velmans, M. (1991b) Consciousness from a first-person perspective. Behavioral and Brain Sciences, 14, 702-726. ⁵³

Velmans, M. (1993a) Consciousness, causality, and complementarity. Behavioral and Brain Sciences, 16, 409-415. ⁵⁴

Velmans, M. (1993b) A reflexive science of consciousness. In Ciba Foundation Symposium, 174, Experimental and theoretical studies of consciousness. (pp81-99). Chichester: Wiley. ⁵⁵